

EGENS KIRKE

Mange bemærker den lille kirke på bakketoppen til venstre, når de kører langs Kalø Vig fra Egens Havhuse mod Mols. Det er Egens kirke, en af landets smukkeste beliggende, og samtidig en af landets mindste.

Den næsten dukkeagtige lille kirke har det for Djursland karakteristiske styltetårn. Kirken er hvidkalket og har tegltag – dog undtagen tårnets pyramideformede spir.

Indendørs finder vi bl. a. en romansk granit-døbefont med dobbeltløver, helt ligesom nabokirken i Bregnet. To løver, der er fælles om ét ganske menneskelignende hovede.

Kirken i sig selv har sengotiske træk og er formodentlig senmiddelalderlig – måske fra sidst i 1400-tallet eller først i 1500-tallet. Men den romanske døbefont kan antyde, at der har været en romansk kirke tidligere, som døbefonten er overtaget fra.

Egens kirke, februar 2011, foto Jes Elnif.

I det hele taget er kirkens oprindelse omgærdet med en del mystik. De verserende historier herom, som skal gengives i det følgende, viser, at folk har undret sig over, at der er blevet oprettet et så lille sogn som Egens og med så lille en kirke. Sognet omfatter kun 333 ha., og indbyggertallet har ved begyndelsen af 1800-tallet været på kun omkring 150. Det steg dog i løbet af 1900-tallet og nåede omkring 280 midt i århundredet, men derefter satte tilbagegangen ind, så tallet ved århundredets slutning var omtrent det samme som 200 år tidligere. Ikke meget til sogn og kirke til gengæld kunne næsten halvdelen af sognets indbyggere, spæde og oldinge medregnet, rummes i kirkens i alt 70 siddepladser. Kirken er annekskirke til Agri, så præsten skal vi finde i Agri præstegård.

Den almindeligst kendte historie til forklaring af kirkens oprindelse beretter, at det var en Egens-bonde, der fik kirken bygget i utilfredshed med den lange kirkevej til Bregnet. Til det skal nævnes, at både Bregnet (der senere blev til Rønde) og Egens i gammel tid hørte under Kalø, så tanken om, at Egens-bønderne oprindeligt har gået i kirke i Bregnet, er ganske naturlig.

Til gengæld kunne herredsgrænsen mellem Mols Herred og Øster Lisbjerg Herred, der går ved Kolå midtvejs mellem Bregnet og Egens gøre det naturligt, at man alligevel har ladet Egens være et sogn for sig med egen kirke – lidenheden til trods.

Hvorom alt er, så fortæller sagnet, at bønderne i Egens tidligere søgte kirken i Bregnet, og det indebar, at de skulle gennem den tætte Ringelmoseskov. Et ikke ganske ufarligt forehavende, for der huserede røvere i skoven – undervejs skulle man passere Røverbækken, der endnu kan ses på kortene, og som naturligvis har fået sit navn efter, at det var her, røverne holdt til.

Sagnet om kirkens opførelse er i Knud Chr. Jensens og Jakob Vedsteds Ebeltoft-historie fra 2001 gengivet sådan:

”Der var to piger fra Egens, der gik til Bregnet kirke. De var fra en gård, der hed ”Munkens Sted”. Da de kom ind i skoven, kom der røvere efter dem, det var ved en bæk inde i Kalø Skov – den kaldes endnu Røverbækken. Pigerne undslap dog røverne og blev frelst. Til tak derfor byggede deres fader Egens Kirke”.

(Betegnelsen ”Munkens Sted” er ganske interessant. Vi ved, at marsk Stig på Møllerup ejede et par gårde i Egens, og at han skænkede en af dem til Essenbæk Kloster – det kan være netop denne gård, der er blevet kaldt ”Munkens Sted”. Tilnavnet ”Munk” til en af gårdmændene i byen – matrikel nr. 18 - kendes fra omkring 1790).

Tidligere godsinspektør på Kalø, O. Thygesen, gengiver historien i sine erindringer i en lidt mere dramatisk form. Han fortæller:

”Fra Egens kirke fører en hulvej forbi ”Skovriderstedet” og op igennem Ringelmoseskoven til Bregnet kirke. Denne vej var i gamle dage kirkevej for kirkefolket fra Egens, hvor der dengang endnu ingen kirke fandtes - så længe er det siden, at den benyttedes til dette formål. Vejen findes endnu, men med den forskel, at den i fordums tid var farlig at befærde, fordi der ofte var overfald af de mange røvere, der holdt til i Kalø-skovene. Endog et brudtog fra Egens, på vej til Bregnet kirke, blev overfaldet og bruden voldtaget. Det fortælles at brudens fader som følge heraf lod Egens kirke opføre, da han var en meget velhavende gårdmand og ville forhindre gentagelser.”

Sagnet fortæller også, at gårdmanden fandt frem til kirkens beliggenhed ved at tage et blad ud af sin salmebog og lade det flyve for vinden – hvor det landede, skulle kirken ligge. Det forklarer, at kirken kom til at ligge uden for byen.

Til det er der dog at sige, at placeringen af kirken på en bakketop er ganske almindeligt brugt. Men det gør jo ikke historien ringere – den er i øvrigt en vandrehistorie, der også kendes fra andre kirker i landet.

Som det tidligere er antydnet, er det også usikkert, om Egens kirke overhovedet er bygget senere end Bregnet kirke, der formodentlig stammer fra 1460'erne eller 1470'erne. I Bregnet ved vi, at der forud har stået en romansk kampestenkirke, men døbefonten i Egens kirke antyder, at det samme kan have været tilfældet her.

Mysteriet om Egens kirkes oprindelse kan ikke løses her – lad os i stedet indskrænke os til at glædes over den gode historie, som mysteriet har givet anledning til, og over den charmerende lille kirke med den meget smukke beliggenhed.

Litteratur:

"De danske kirker" bind 13, Djursland-Randerseggen, red. Erik Horskjær, Kbh. 1968

Elvin Jensen: "Egens sogn og gårdene i Egens", i "Folk og Liv på Røndeegnen" bind 12, Rønde 1996

Knud Chr. Jensen og Jakob Vedsted: "Ebeltoft – købstadsliv i 700 år", Ebeltoft 2001

O. Thygesen: "Herregaardsliv paa Kalø i et halvt Aarhundrede", Rønde 1984

Trap Danmark, bind VII, Randers Amt, 5. udgave, Kbh. 1963

Skrevet af Vilfred Friborg Hansen til Syddjursportalen febr. 2011